

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Aşağıdaki sorularımın *Tarım ve Orman Bakanı İbrahim YUMAKLI* tarafından Anayasanın 98. ve iç tüzüğü'nün 96. ile 99. maddeleri gereğince yazılı olarak cevaplandırılmasını arz ederim
19.12.2025.

Nevroz UYSAL ASLAN

Şırnak Milletvekili

Şırnak'ın Cizre ilçesi sınırlarında planlanan Nerdüş HES ve Sulama Barajı Projesi, kültürel mirasın yok sayılması, hukukun parçalı işletilmesi, güvenlik gerekçesiyle köylerin sessizce tasfiye edilmesi ve kamu kurumları arasında örtük bir sorumluluk dağıtımını üzerinden ilerleyen çok katmanlı bir ihlal alanına dönüşmüştür.

Mardin Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu, aynı proje alanı için kısa aralıklarla iki tamamen zıt karar üretmiştir.

- 2023 tarihli uzman raporlarında alan için “2863 sayılı Kanun kapsamında sakınca yoktur” denilmiş,
- Buna karşın 24 Haziran 2024 tarihli ve 865 sayılı Kurul kararıyla Çağlayan Kalesi ve Yerleşimi 1. derece arkeolojik sit alanı olarak tescil edilmiştir.

Bu tescil kararına rağmen sit sınırlarının baraj gövdesi ve etki alanı ile çakışıp çakışmadığına dair net ve şeffaf bir teknik rapor kamuoyuna sunulmamış, danışma kurulu toplanmamış ve sit kararı ÇED dosyasına yansıtılmamıştır.

Bu süreçte; DEM Parti milletvekilleri, Özgürlük için Hukukçular Derneği (ÖHD) üyesi avukatlar ve barajın etki edeceği köyde taşınmazı bulunan köylülerin katılımıyla, Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı'nda Nerdüş HES ve Sulama Barajı Projesi'ne ilişkin

olarak 2 Temmuz 2025 tarihinde gerçekleştirilen İnceleme ve Değerlendirme Komisyonu toplantısına katılım sağladık. Tüm bu hukuksuzluklar toplantıda açıkça tarafımızca dile getirilmiştir.

Bu toplantıda dile getirilen itirazlar ve ortaya konulan hukuka aykırılıklar, ÇED sürecinin seyrini değiştirmemiş; aksine idare, bu itirazları içeriksel olarak değerlendirmek yerine, süreci mevcut idari görüşler üzerinden tamamlamayı tercih etmiştir. Nitekim bu yaklaşımın somut yansıması olarak, 11 Kasım'da verilen Nihai ÇED kararında, Kültür ve Turizm Bakanlığı Mardin Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü'nün 07.10.2025 tarih ve E-77014512-165.02.03-7370404 sayılı görüşüne dayanılarak itirazlara cevap vermiştir. Kurul'un ilgili yazısından anlaşıldığı üzere: projenin A Geçirimsiz Malzeme ve Kaya-1 Malzeme alanında 1 adet 1.derece arkeolojik sit alanı ve 1 adet 1. Grup yapı olarak tescilli kültür varlığı, sulama sahasında 5 adet 1. Derece ve 1 adet 2. derece sit alanı bulunmaktadır. İlgili yazının devamında sit alanları ile ilgili Bilim Komisyonu oluşturulacağı ve bu komisyon tarafından hazırlanacak rapor doğrultusunda Kurul Kararı verileceği ifade edilmiştir. Ancak tüm bu tespitlere rağmen her ne kadar taahhütler doğrultusunda denilse de "ÇED sürecinin tamamlanmasında herhangi bir sakınca olmadığı" yönünde görüş bildirilmiştir. Bu durum, koruma hukukunun özüne aykırı bir "önce kabul et, sonra görmezden gel" pratiğini ortaya koymaktadır.

Sonuç olarak 15 Aralık 2025 tarihinde söz konusu ÇED olumlu kararı çıkmıştır. Bu karar ile birlikte baraj ve HES projesine ilişkin inşaat faaliyetlerinin başlamasının önünde fiili hiçbir engel kalmamış olup; başlanacak çalışmaların arkeolojik sit alanları, kültürel miras varlıkları, ekosistem ve yaşam alanları üzerinde geri dönüşü mümkün olmayan tahribatlara yol açacağı açıktır. Nitekim kazı, dolgu ve altyapı çalışmalarıyla birlikte hem kültürel hem de doğal varlıklar açısından telafisi imkânsız kayıplar yaşanması kaçınılmaz hâle gelecektir.

Ancak söz konusu proje alanında yaşanan hukuksuzluklar yalnızca ÇED süreci ve kültürel mirasın korunmamasıyla sınırlı kalmamış; aynı coğrafyada "güvenlik" gerekçesiyle işletilen uygulamalar yoluyla yurttaşların mülkiyet ve yerleşim haklarının da sistematik biçimde askıya alındığı daha kapsamlı bir tabloyu ortaya çıkarmıştır.

Şöyle ki aynı bölgede yer alan Hisar ve Çağlayan (Şax ve Heblêr) köyleri, yıllardır "güvenlik" gerekçesiyle yerleşime kapalı tutulmaktadır. Ancak bir yurttaşın CİMER başvurusuna verilen yanıt ve ardından yapılan Bilgi Edinme başvurularına Milli Savunma Bakanlığı tarafından

verilen resmi cevap, gerçeği açığa çıkarmıştır. Verilen cevapta: Tarım ve Orman Bakanlığı'nın 10.03.2009 tarihli ve 480 sayılı yazısı ile 57.280.000 m² büyüklüğündeki orman vasıflı alanın, atış ve tatbikat alanı olarak kullanılmak üzere 49 yıllığına Millî Savunma Bakanlığı'na tahsis edildiği, Hisar köyünün bu alanın içinde dava süreci devam eden taşınmazlar bulunduğu, eski mülklerin bulunduğu alana isabet edecek şekilde atış faaliyeti "gerçekleştirmediklerini" açıkça ifade edilmiştir.

Bir yanda baraj ve HES, bir yanda 1. derece arkeolojik sit alanları, diğer yanda 49 yıllığına askerî tatbikat sahasına çevrilen alanlar, aynı coğrafyada farklı ve çoklu rejimlerin işletildiğini göstermektedir. Ancak bu rejimlerin hiçbiri yurttaşı muhatap almamaktadır. Bu durum, kamu yararı değil; rant, güvenlikçilik ve hafıza silmeyi içinde barındıran eko-kırım eksenli bir yönetim anlayışını işaret etmektedir.

Bu bağlamda;

1. Tarım ve Orman Bakanlığı, mülkiyet ihtilafları ve dava süreçleri devam eden taşınmazların bulunduğu bir alanı, hangi hukuki gerekçeye dayanarak 49 yıllığına Millî Savunma Bakanlığı'na tahsis etmiştir?
2. 10.03.2009 tarihli ve 480 sayılı yazı ile yapılan bu tahsis işleminden önce, alan içerisinde özel mülkiyet, köy ortak alanı ve dava konusu taşınmazların bulunduğu bilgisi Bakanlığımız kayıtlarında mevcut değilmiydi?
3. Dava süreci devam eden taşınmazlar hakkında yargı kararı kesinleşmeden uzun süreli (49 yıl) tahsis yapılması, Bakanlığımızın hukuk devleti ve mülkiyet hakkı ilkeleriyle nasıl bağdaştırılmaktadır?
4. Söz konusu tahsis işleminde, taşınmaz maliklerinin rızası, bilgilendirilmesi ya da itiraz hakkı işletilmiş midir? İşletildiyse hangi usuller uygulanmıştır?
5. Tahsis edilen 57.280.000 m² büyüklüğündeki alanın ne kadarlık kısmı orman vasıflı ne kadarlık kısmı mera, tarım alanı veya köy yerleşimine ilişkin taşınmazlardan oluşmaktadır?
6. Orman vasıflı alanların askerî atış ve tatbikat alanı olarak tahsis edilmesinin, orman ekosistemi, toprak yapısı ve yangın riski üzerindeki etkilerine dair Bakanlığımızca hazırlanmış bir teknik değerlendirme bulunmakta mıdır?
7. Tahsis kararının alındığı tarihte, Hisar ve Çağlayan köylerine ilişkin yerleşim, tarımsal kullanım ve hayvancılık faaliyetlerinin fiilen engellendiği bilgisi Bakanlığımızca dikkate alınmış mıdır?

8. Tarım ve Orman Bakanlığı, söz konusu tahsis işlemi nedeniyle mülkiyet hakkı ihlali, tarımsal üretim kaybı ve orman tahribatı doğması hâlinde idari ve hukuki sorumluluğu üstlenecek midir?
9. Bakanlığınız, benzer şekilde hukuki durumu kesinleşmemiş alanların uzun süreli tahsisine ilişkin uygulamaları durdurmayı ve bu tahsisleri yeniden gözden geçirmeyi planlamakta mıdır?
10. DSİ 10. Bölge Müdürlüğü'nün Nerdüş HES ve Sulama Barajı Projesi kapsamında hangi tarihte, hangi idari onaylara dayanarak sahaya inmesi ve inşaat faaliyetlerine başlaması planlanmaktadır?
11. DSİ 10. Bölge Müdürlüğü'nün sahada faaliyete geçmesi hâlinde, geri dönüşü mümkün olmayan ekolojik tahribat oluşacağı bilimsel olarak öngörülebilirken, Bakanlığınız tarafından önleyici bir durdurma veya erteleme kararı neden alınmamıştır?
12. Proje alanında orman, mera ve tarım alanlarının bütünlüğünü bozacak çalışmalar başlamadan önce, Tarım ve Orman Bakanlığı tarafından hazırlanmış bağımsız ve güncel bir ekosistem-tarım etki raporu bulunmakta mıdır?
13. Orman vasıflı alanlarda yapılacak patlatma, kazı ve dolgu faaliyetlerinin orman yangını riski ve toprak erozyonu vb. üzerindeki etkilerine ilişkin Bakanlığınızın resmi değerlendirmesi nedir?
14. Dava süreci devam eden taşınmazların bulunduğu bir alanda, DSİ'nin projeye başlamasıyla fiilî durum yaratılmasının, ileride verilecek yargı kararlarını anlamsız hâle getirme riski taşıdığı Bakanlığınızca kabul edilmekte midir?
15. Tarım ve Orman Bakanlığı, yargı süreci sonuçlanmadan DSİ eliyle sahada geri dönüşü olmayan işlemler yapılmasının hukuk devleti ilkesine aykırı olduğu yönündeki eleştirileri neden dikkate almamaktadır?
16. Dava konusu alanlarda yapılacak kazı ve inşaat faaliyetleri sonucunda taşınmazların eski hâline döndürülmesinin fiilen imkânsız hâle gelmesi durumunda, Bakanlığınız sorumluluğu hangi idari mekanizmaya yüklemektedir?
17. Tarım ve Orman Bakanlığı, DSİ 10. Bölge Müdürlüğü'nün bu projeye başlamasıyla ortaya çıkacak orman kaybı, tarım dışılaşma ve ekolojik yıkımın doğrudan kendi idari kararlarının sonucu olduğunu kabul etmekte midir?